M. Djojodigono

Bloedverwantschap en clangemeenschap onder de Minangkabauers

In: Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde 124 (1968), no: 2, Leiden, 262-272

This PDF-file was downloaded from <http://www.kitlv-journals.nl>

BLOEDVERWANTSCHAP EN CLANGEMEENSCHAP ONDER DE MINANGKABAUERS

Van de hand van Prof. M. M. Djojodigoeno (adatrecht, Gadjah Mada Universiteit, Jogjakarta) ontving de redactie een bijdrage over bovenstaand onderwerp. Het artikel als geheel leent zich niet voor publicatie, o.a. omdat uitvoerig Nederlandse en andere vakliteratuur geciteerd wordt die voor onderzoekers buiten Indonesië zonder moeite toegankelijk is. Daar het opstel van Prof. Djojodigoeno interessante gedeelten bevat leek publikatie daarvan in, soms verkorte, vorm de redactie van belang. In onderstaand uittreksel zijn alle normaal gedrukte passages letterlijk ontleend aan het manuscript van Prof. Djojodigoeno. In de verbindende tekst met de kleine letter zijn letterlijke citaten tussen aanhalingstekens geplaatst. De volledige tekst van het opstel van Prof. Djojodigoeno is voor belangstellenden te raadplegen in de handschriftenverzameling van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde te Leiden. Redactie.

Het komt me voor, dat in de Nederlandse literatuur over adatrecht verwarring heerst met betrekking tot het onderwerp van bloedverwantschap onder enige ethnische groepen in Indonesië als bijv., en wel in het bijzonder, onder de Minangkabauers. Deze verwarring vindt hare uitdrukking hierin, dat bij vele Nederlandse en Indonesische juristen de opvatting opgeld doet, als zou onder de Minangkabauers bloedverwantschap alleen langs vrouwelijke lijn zijn erkend... Deze voorstelling is zeker onjuist.

Prof. Djojodigoeno bespreekt vervolgens beschouwingen van P. E. de Josselin de Jong, R. van Dijk en B. ter Haar. Dan gaat hij over tot de bespreking van de verschillen tussen *bloedverwantschap* en *clangemeenschap*. Bloedverwanten in zijn terminologie:

zijn dan twee of meer personen, die dezelfde persoon, man of vrouw, tot gemeenschappelijke voorouder hebben. Binnen de grenzen van twee generaties, die der ouders en die van hun kinderen, kan bloedverwantschap gebaseerd worden op gemeenschappelijke nakomelingschap van één onder twee verschillende personen. Men kan immers naast een volle broer of zuster een halfbroer of halfzuster hebben van vaderskant en een andere van moederskant.

Uitgaande van deze omschrijving komt Prof. Djojodigoeno tot de volgende regel:

bij bloedverwantschap wordt stijging van het aantal generaties, binnen welker grenzen ze wordt nagegaan, in een rekenkundige reeks begeleid door een stijging van het aantal gemeenschappelijke voorouders, op één van wie ze kan worden gebaseerd, in een meetkundige reeks.

Als ik het wel heb houdt onder Nederlanders erkenning van bloedverwantschap op bij drie generaties, onder Javanen is de grens bij vijf generaties. Daarbuiten zegt men nog wel, dat een ander zijn familielid is, maar dat wordt dan meer voor de vriendelijkheid gedaan.

Als karakteristieke eigenaardigheden van het begrip bloedverwantschap kunnen we uit het hierboven medegedeelde noteren:

- a. bloedverwantschap kan worden gegrond op gemeenschappelijke nakomelingschap van één, wie dan ook, onder 2, 4, 8, 16 enz. voorouders; iedere gemeenschappelijke ascendent is daar goed voor;
- b. bloedverwantschap wordt erkend langs *ongekwalificeerde* lijn, d.w.z. de sekse van de als schakels in de verbindingsketen dienende personen doet er niet toe, ze mogen allen mannen zijn, of alleen vrouwen, ze mogen ook mannen en vrouwen zijn. De gebruikelijke uitdrukking is, dat bloedverwantschap bilateraal wordt erkend;
- c. bloedverwantschap wordt erkend binnen vrij nauwe grenzen, binnen vier of vijf generaties. Waarschijnlijk is de grens, dat men de verbindende personen nog weet te noemen, en dat hangt denkkelijk weer hiervan af of de betrokken ethnische groep meer of minder "familie-ziek" is.

Tegenover bloedverwantschap beschrijft Prof. Djojodigoeno clan-gemeenschap als volgt:

De eerste kintrek is dat ze wordt gebaseerd op gemeenschappelijke afstamming van uitsluitend één bepaalde ascendent, de *pojang*, die wordt beschouwd als een persoon van min of meer goddelijke afkomst, althans van zeer superieure kwaliteiten. *Tunggal pojang* is de uitdrukking voor stam-gemeenschap, zo wordt aan Prof. dr G. A. Wilken voor de streken Ogan Ulu en Komering Ulu in Zuid-Sumatra meegedeeld.¹ Bij Meyer Fortes wordt zo'n pojang *founding ancestor* genoemd.²

Een tweede kintrek is dat clan-gemeenschap alleen wordt erkend

¹ Prof. dr G. A. Wilken, *Verspreide Geschriften*, vier delen, Semarang-Surabaja's-Gravenhage (1912). Deel II, blz. 248.

² Meyer Fortes, *The Dynamics of Clanship among the Tallensi*, London 1945.

langs een zeer bijzondere lijn van bloedrelatie, t.w. òf langs mannelijke lijn òf langs vrouwelijke lijn.

.....
Een derde kentrek is dat clan-gemeenschap wordt erkend, hoe ver ook de leden van elkaar verwijderd mogen zijn in bloedrelatie, mits ze maar, reëel of fiktief, van dezelfde founding ancestor afstammen.

De vraag of onder Minangkabauers bloedverwantschap langs ongekwalficeerde lijn, dus bilateraal, wordt erkend, wordt door de schrijver bevestigend beantwoord.

In dit verband bespreekt hij nu eerst het feit dat "veel ethnische groepen in Indonesië een klassifikatorisch verwantschapssysteem huldigen."

Er zijn twee soorten klassifikatie, een horizontale hoofdklassifikatie en een verticale aanvullingsklassifikatie. De hoofdklassifikatie klassificeert mensen in die van hogere en die van lagere generaties, gerekend van een gemeenschappelijke voorvader of voormoeder. Bij verschil van één generatie is ieder, die in een hogere generatieklasse thuishoort "vader" of "moeder" van al degenen, die in een lagere klasse thuis horen, al wordt zo nodig wel gepreciseerd en onderscheid gemaakt tussen "eigen vader" of "eigen moeder" en de anderen; of tussen "vader" of "moeder" en "oom" of "tante". Bij verschil van twee generaties is de verhouding als die tussen "grootvader" of "grootmoeder" tegenover "kleinzoon" of "kleindochter". Daarbij is het onverschillig of degene, die de positie van "oudere" heeft *in leeftijd* ouder dan wel jonger, ja zelfs veel jonger is. Is precisering nodig dan wordt "eigen" (sendiri) bijgevoegd voor de bloedverwant in rechte lijn. Doch "eigen" wordt ook veel gebruikt in de betekenis van "nog nauw verwant", dus om hartelijkheid uit te drukken.

De aanvullende verticale klassifikatie klassificeert de mensen in leden van oudere en jongere takken van nakomelingschap, iedere tak beginnende bij een zoon of dochter van de gemeenschappelijke ascendent, naar volgorde van hun geboorte. Bij gelijkheid van generatie-klasse is iemand uit de oudere tak de "oudere broer" of "oudere zuster" van alle mensen uit de jongere takken. Ook hier doet de leeftijd er niet toe, degene, die de positie van "oudere" heeft, kan in leeftijd veel jonger zijn. (Zie diagram I).

DIAGRAM I

In dit diagram is ieder uit horizontale klasse 1 de "vader" of "moeder" van ieder uit klasse 2 en de "grootvader" of "grootmoeder" van ieder uit klasse 3 en omgekeerd.

In de vertikale klassificatie is, *bij gelijkheid van generatie*, ieder uit de oudste tak a de "oudere broer" of "oudere zuster" van al de anderen en ieder uit de jongste tak c de "jongere broer" of "jongere zuster" van al de anderen. Ieder uit de middelste tak b is de "jongere broer" of "jongere zuster" van ieder uit de oudste tak a en de "oudere broer" of "oudere zuster" van ieder uit de jongste tak c.³

De Bataks gebruiken beide klassificaties en noemen in de vertikale klassificatie de oudste tak de "sihahaan"-tak, de jongste de "sianggian"-tak en de middelste de "silitonga"-tak.

De Minangkabauers gebruiken alleen de horizontale klassifikatie. Bij gelijkheid van generatie is de bloedverwant, die in leeftijd de oudere is, de "oudere broer" of "oudere zuster", onverschillig tot welke tak hij of zij behoort.

Houden we de horizontale klassifikatie in gedachten, dan kunnen we uit de tabellen van de Josselin de Jong⁴ konkluderen, dat onder de Minangkabauers: *mandai* vrouwelijke bloedverwanten zijn van de moederklasse; *dansana'* de algemene benaming is voor bloedverwanten; *pasemandan* aangehuwde vrouwen zijn van de moederklasse; *bapa'* mannelijke bloedverwanten zijn van de vaderklasse en buiten de eigen clan; *ninie'* de algemene benaming is van bloedverwanten, twee of meer generaties boven de eigen generatie; *tjutju'*, met eventuele bijvoegingen de algemene benaming is van bloedverwanten, twee of meer generaties beneden de eigen generatie.

Kemanakan en *mama'* zijn blijkbaar geen aanduidingen van bloedverwantschap, maar termen, die thuis horen bij de clan-organisatie. Men denke aan de term *adat kemanakan* om de clan-organisatie aan te duiden.

Om van de bloedverwantschapsverhoudingen een betere voorstelling te krijgen zullen we eerst spreken over wat ik een *huishouding* zou willen noemen.

Bij ieder volk hebben we een kring van voornamelijk nauwe bloed-

³ Vgl. M. M. Djodigoe en Tirtawinata, *Het Adat-privaatrecht van Middel-Java*, Soekamiskin 1940.

⁴ P. E. de Josselin de Jong, *Minangkabau en Negri Sembilan*, geautoriseerde herdruk Djakarta (1960), blz. 46-49, zie ook blz. 45.

verwanten, die te zamen in één huis wonen en alle noden en behoeften samen delen en samen verzorgen onder leiding van een of meer hunner. In zo'n intieme kring is iedereen normaliter geboren en zo'n intieme kring vormt zijn voornaamste levensgemeenschap. Daar is hij thuis en daar is het dat hij rust en geluk zoekt. Zo'n intieme kring kan men een *huishouding* noemen.

Bij de Javanen is de huishouding een gezin, dat tot kernleden heeft een echtpaar en ideaaltypisch bestaat uit man, vrouw en kinderen.

Bij de Minangkabauers is de huishouding wat in de moderne literatuur met een kunstterm *buah perut*⁵ wordt genoemd. Zo'n buah perut heeft tot oorspronkelijke leden enige broers en zusters, die uit dezelfde moeder geboren zijn en bestaat ideaaltypisch uit (die kernleden plus) de nakomelingen uit de vrouwelijke lijn — zowel mannen als vrouwen — van de vrouwelijke oorspronkelijke leden. Naar de mededeling van Prof. van Vollenhoven telt een gemiddelde familie "somsomtijds ongeveer vier vrouwen, een paar broers of moedersbroers en zes of zeven kinders; elders telt zij tot vijftig leden..." Splitsing wegens aanwas van zo'n huishouding heet gadang manjimpang en mag niet "zolang er leden zijn, die slechts vijf of minder graden afstaan van hun gemeenschappelijke stammoeder, tenware in geval van onheilbare twisten..."⁶

De leden van zo'n buah perut "wonen" rechtens samen in een "groot huis", een *rumah gadang*, al verblijven in feite de volwassen mannen nooit daarin, wel de vrouwen en onvolwassen kinderen. Alle gemeenschappelijke noden en behoeften worden verzorgd door de oudste der mannelijke leden, de *mama' kepala waris* onder controle voornamelijk van de vrouwelijke leden, die de dagelijkse huishoudelijke werkzaamheden doen. De andere volwassen mannelijke leden heten, als potentiële leiders *mama'*, terwijl de andere leden *kemanakan* heten. *Mama'* en *kemanakan* zijn dus geen aanduidingen van bloedverwanten, maar termen, die posities aanduiden in de huishouding, de *buah perut*.

Het verbod van splitsing van de buah perut binnen de grenzen van zes generaties houdt denklijk verband hiermee, dat de leden van de huishouding zich alsdan nog bloedverwanten van elkaar voelen. Over de zes generaties zijn de verbindende personen zoveel in aantal, dat men ze zich moeilijk herinnert, zodat men zich denklijk afvraagt of

⁵ Het volk heeft oorspronkelijk die term nooit als zelfstandig naamwoord gebruikt. Wel spreken ze van *kaum sebua perut*, de groep uit één buik.

⁶ Prof. mr C. van Vollenhoven, *Het Adatrecht van Nederlandsch-Indië*, Leiden, I (1918), II (1931), en III (1933), I, blz. 249.

alsdan nog bloedverwantschap bestaat. Hoe het ook zij: heeft de splitsing plaats gehad dan voelen de leden van de oorspronkelijke buah perut zich geen *sawarih* meer van de leden van de nieuw ontstane buah perut, d.w.z. geen gelijkgerechtigden meer in het *mewarih* (*mewaris*), d.i. in het recht tot erven. Sewarih betekent hier dus m.i. een groep van bloedverwanten.

Buiten de buah perut zijn er voor hare leden:

- a. clan-genoten niet-bloedverwanten;
- b. bloedverwanten niet-clan-genoten.

De eerstgenoemden bevinden zich buiten de buah perut, maar mogelijk in de clan-tak, de laatstgenoemden bevinden zich èn buiten de buah perut en buiten de clan-tak.⁷ Onder de laatsten zijn te rekenen de *anak-pisang* en de *bako*, die dus bloedverwanten zijn. Anak pisang zijn de kinderen en verdere nakomelingen in vrouwelijke lijn van een mannelijk lid van een buah perut, van een *mama'* dus. Ze horen thuis in de buah perut en clan-tak van de vrouw. Bako zijn omgekeerd de perut-genoten van de vader. (Zie diagram II).

Suku A

buah perut a

Suku B

buah perut b

== : siblings, uit dezelfde moeder geboren.

△ ○ : gehuwd.

DIAGRAM II

Een mannelijk lid van buah perut a suku A is gehuwd met een vrouw uit buah perut b suku B. De geblokkeerde figuren in buah perut b suku B stellen voor de kinderen en kleinkinderen in vrouwelijke lijn uit dat huwelijk. Zij, en *zij alleen*, onder de leden van buah perut b zijn

⁷ Onder clan-tak wordt verstaan de in een gegeven dorp gevestigde tak van een clan. De Minangkabause term *suku* duidt zowel een clan aan als een clan-tak (Red.).

de anak pisang van de leden van buah perut a suku A. Die zijn omgekeerd *allen* de bako van de door geblokkeerde figuren voorgestelde personen uit buah perut b suku B.

Intussen kan iemand kleinkinderen hebben in een derde buah perut en suku. Bijv. als een man uit buah perut a suku A is gehuwd met een vrouw uit buah perut b suku B en een uit dat huwelijk geboren zoon is gehuwd met een vrouw uit buah perut c suku C, dan zijn de uit dat laatste huwelijk geboren kinderen, — leden van buah perut c suku C — kleinkinderen van de man uit buah a suku A. (Zie diagram III).

DIAGRAM III

De door geblokkeerde figuren voorgestelde personen, schoon sommigen verschillend van buah perut en suku, zijn allen bloedverwanten van elkaar. C_1 en C_2 zijn via hun vader B_1 kleinkinderen van A_1 . Hoe worden ze door de andere leden van buah perut a genoemd? En hoe worden deze leden van buah perut a omgekeerd door C_1 en C_2 genoemd?

Bij de beschrijving van de buah perut heb ik opzettelijk vermeden om ze *familie* te noemen, zoals te doen gebruikelijk is. Ik heb ze gekwalificeerd als *huishouding* om misverstand te voorkomen. Immers ook een gezin wordt dikwijls familie genoemd evenals een buah perut. Dan komt men allicht tot de konklusie, dat het met de Minangkabause *familie* (buah perut) principieel anders gesteld is dan met de Javaanse *familie* (gezin) — wat inderdaad wél het geval is — en dit zou weer de overtuiging versterken, dat het met de erkenning van iemand als *familie* (familielid, bloedverwant) bij Minangkabauers principieel anders gesteld is dan bij de Javanen, hetgeen niet het geval is.

Om terug te komen op de erkenning als bloedverwanten van personen die niet langs vrouwelijke lijn door bloed gelieerd zijn en derhalve tot verschillende clans en clan-takken (suku) behoren, moge ik de navolgende mededelingen naar voren brengen.

In Bukittinggi kreeg ik van een informant — een regent en Minangkabauer — de mededeling, dat het hem enige malen overkomen was, dat hij op een dienstreis iemand ontmoette, die hij aanvankelijk niet kende en later bleek een halfbroer of halfzuster dan wel een neveu of nièce van vaderskant van hem te zijn. Ze erkenden alsdan elkaar als zodanig en onderhielden verder de familie-relatie. Zegsman's vader was namelijk distrikthoofd, en als zodanig zeer begeerlijk als schoon-zoon (terwille van het aanzien van de nakomelingschap) en had in verschillende streken voor kortere of langere tijd een vrouw gehad. Zegsman schatte het aantal van zijn (gewezen) stiefmoeders op een kleine dertig. Andere zegslieden wisten ook dergelijke verhalen te vertellen.

De eerstgenoemde informant vertelde me voorts dat zijn vrouw een zusters dochter (buah perut-genote) was van zijn moeders vader, zodat zij eigenlijk zijn ma' kètèk of *mandai kètèk* (tante jonger dan vader of moeder) was. Zijn moeders vader wenste, dat hij (zegsman) haar zou huwen, omdat hij (grootpa) achter-kleinkinderen in ware zin (d.i. in rechte lijn) in zijn eigen buah perut wenste te hebben. (Zie diagram IV).

Suku A
buah perut a

Suku B
suku perut b

DIAGRAM IV

B₁ stelt zegsman voor, A₁ zegsmans grootvader (moeders vader) en A₂ zegsman's vrouw. De door geblokkeerde figuren voorgestelde personen zijn erkend als bloedverwanten.

Uit deze mededelingen blijkt, dat bloedverwantschap via een mannelijk bloedverwant wordt erkend.

Ook kunnen we in het bij Minangkabauers zo geliefde cross cousins huwelijk een middel zien om de banden van bloedverwantschap over de grenzen van buah perut en clan-tak heen nauwer aan te halen.

Zijn alle clan-tak-genoten en clangenoten bloedverwanten? Vraagt men het een Minangkabauer dan zal hij er bevestigend op antwoorden

en er dadelijk ter argumentatie aan toevoegen, dat ze immers allemaal nakomelingen zijn van dezelfde stammoeder. Hij vergeet echter, dat die z.g. bloedverwanten noch van zichzelf noch van de anderen weten in welke generatie-klasse elk thuis hoort, gerekend van de stammoeder. Hoe zouden ze dan, op grond van de horizontale klassifikatie van bloedverwantschap, elkaar hebben aan te spreken los van de leeftijd! Voorts bedenke men, dat in een flink dorp van een paar duizend inwoners het aantal clan-tak-genoten al gauw in de honderden loopt. En het aantal clan-genoten loopt natuurlijk in de tienduizenden en meer, terwijl de mensen elkaar onmogelijk kennen. Hoe kan een clan-genoot-niet-clan-tak-genoot als bloedverwant erkend zijn als hij eerst nog door een buah-perut moet worden geadopteerd om clan-tak-genoot te worden? Zou het mogelijk zijn dat ze familie-relaties met elkaar onderhouden, zowel clan-genoten als clan-tak-genoten? We kunnen met evenveel recht zeggen, dat alle mensen broers en zusters zijn van Adam's wege. Maar hiermee is, naar ik meen, een andere broederschap bedoeld, als een nastrevenswaardig idee, dan wat we gewoon zijn onder bloedverwantschap, als reëel erkend feit, te verstaan.

Vervolgens bespreekt de auteur nog uitvoerig de gevolgen van bloedverwantschap en clangemeenschap. Hij wijst er op, dat bloedverwantschap ook praktisch allerlei gevolgen heeft in de Minangkabause clangemeenschap:

In geval een huishouding wat te doen heeft, waarbij de hulp van anderen nodig is, kloppen de leden in de eerste plaats aan bij de bloedverwanten buiten de eigen suku, t.w. bij de *anak pisang* en de *bako*. Dit gebeurt bij allerlei plechtigheden als een begrafenis, een huwelijksfeest, een besnijdenisfeest, een slametan bij zwangerschap en andere rites de passage. Ook in geval van economische en financiële moeilijkheden vraagt men hun hulp.

In feite zijn de *bako baki*, de leden van de buah perut des vaders, geen vreemden, maar bloedverwanten. (Zie p. 267 en diagram II).

Omgekeerd worden de *anak pisang* (de in diagram II bij gebloekte figuren voorgestelde personen) natuurlijk ook als bloedverwanten gekend en te hulp geroepen bij allerlei plechtigheden in de buah perut van de bako en vragen ook zij, waar nodig, op hun beurt hulp van de bako.

Daarna bespreekt de auteur de gevolgen van clan- en clan-tak-gemeenschap, die in hoofdzaak uit de oudere literatuur al bekend zijn. Schrijver waarschuwt voor het misverstand dat de sociale organisatie van de Minangkabauers nog de zelfde zou zijn als in de oudere literatuur beschreven. Hij bespreekt de verande-

ringen die zoals hij zegt: "vooral zeer versneld zijn na de stichting van de Republiek." Hij werkt dat voor het dorpsbestuur als volgt uit:

Het dorpsbestuur, dat hierboven geschetst is in zijn organisatie en aan hetwelk in principe de volle bestuursmacht toekwam, is sinds de stichting van de Republiek in zijn bevoegdheden zeer gekortwiekt. Nu zijn daaraan nog alleen maar toebedeeld de afdoening van aangelegenheden, die specifieke attributen zijn van de clan-tak-genootschap, als daar zijn: exogamie; beheer, beschikking en overgang van pusaka-goed en wat nog meer daarbij hoort.

De andere bestuursfuncties, die aan een moderne territoriale gemeenschap toekomen als bijv. zorg voor veiligheid, onderwijs, volksgezondheid, volkswelvaart e.d.m. zijn toevertrouwd aan een dorpsbestuur nieuwe stijl, dat naast het oude is ingesteld en het in vele opzichten terugdringt. Het nieuwe soort bestuur is eveneens een kollege, waarvan de leden echter worden gekozen door leden van de dorpsgemeenschap, die uit eigen hoofde tot kiezen de vereiste eigenschappen hebben, los van hun clan-tak-verband. De verkiezing geschiedt langs lijnen van moderne partij-politiek. Kandidaten voor het dorps hoofd worden (ten getale van hoeveel personen?) door dezelfde kiezers verkozen en één hunner wordt door de Gouverneur in zijn functie bevestigd. De organisatie van het dorpsbestuur nieuwe stijl heeft dus een zuiver territoriale grondslag.

Over de huishouding merkt de auteur op:

Volgens de adat kemanakan is de huishouding van de Minangkabauer de buah perut, waaraan de echtgenoot en vader geen deel heeft. Zo is de voorstelling van zaken nog altijd bij velen onder het Minangkabause volk.

Intussen heb ik bij mijn hierboven vermeld vluchtig bezoek in Minangkabau gezien, dat overal de *rumah gadang* ("grote huizen") in vervallen, althans in onverzorgde toestand verkeerden en ongebruikt stonden. De mensen verblijven nu in gezinswoningen. Talloze mannen hebben trouwens hun geboortestreek verlaten en leven met vrouw en kinderen elders, vooral in de steden, waar waarschijnlijk sinds lang de traditionele bestuursvorm van het dorp, met den aankleve van dien in de vorm van de buah perut als huishouding en de rumah gadang als woonverblijf daarvan, niet is kunnen worden gehandhaafd.

De huishouding is nu in feite het gezin, zelfs in een dorp als Matur Sungai Djambu, diep in het binnenland van Agam gelegen en niet per auto te bereiken. De leden van de dorpsgemeenschap zijn leden van twee suku's (clans of clan-takken?), t.w. een suku Koto-Piliang onder

Datuk Katumanggungan en een suku Bodi-Tjaniago onder Datuk Perpatih Nan Sabatang,⁸ zodat het haast niet archaischer kan. Toch heb ik gezien, dat de beide datuks in gezinswoningen leefden.

Het gezin is nog niet in de adat kemandakan geïntegreerd en zal het denkkelijk ook nooit worden, daar het als huishouding de buah perut — een essentieel element in de opbouw van de clan — terugdringt en haar plaats dreigt in te nemen, waardoor de geschiedenis van het clansysteem zou zijn afgesloten. In de realiteit is er nu een strijd op leven en dood tussen die twee soorten van huishouding. Welke van de twee de overwinning zal behalen valt gemakkelijk te raden: Maar de strijd is nog lang niet ten einde, het is de hardnekkige strijd tussen nostalgische wereldbeschouwing en realiteitszin. Welke grote veranderingen de opkomst van het gezin in zijn erkenning als de huishouding van de Minangkabauer zal meebrengen op het gebied van verwantschapsverhoudingen en welke ravage ze in het kemandakan-systeem zal te weeg brengen kan men zich voorstellen.

Enige feiten en gissingen kunnen in dit verband worden naar voren gebracht. Door de realiteit van het huisgezin en de verbreiding daarvan onder de Minangkabauers, aanvankelijk onder de meer ontwikkelden — westers opgeleiden, ambtenaren, handelaren, hadji's — later ook onder het gemeen, zowel in het stamland zelf als daarbuiten, is enerzijds meer en meer een innige verhouding ontstaan en tussen man en vrouw en tussen vader en kinderen. En anderzijds zien we meer en meer het lossen worden van de band tussen de leden van de buah perut, met name tussen gehuwde, van de zelfde moeder geboren broers en zusters en in nog sterkere mate tussen gehuwde germain-neven en -nichten en verder verwijderde bloedverwanten in vrouwelijke lijn.

In dit verband wordt tenslotte uitvoerig ingegaan op de bekende civiele zaak betreffende de nalatenschap van Dr Ahmad Mochtar waarvoor verwezen zij naar het *Indisch Tijdschrift van het Recht*, deel 131.

De auteur wijst er verder op dat blijkens het in die zaak door Prof. Ter Haar uitgebrachte advies, toen meer en meer Minangkabauers *gezinnen* waren gaan vormen ook meer en meer het gebruik in zwang kwam dat de man en vader openlijk of heimelijk over zijn vermogen beschikte ten voordele van vrouw en kinderen, en dat dat heimelijke beschikken over eigen vermogen in 1901 door Prof. J. C. van Eerde nog als "smokkelen" was gekwalificeerd.

Zijn gissing is derhalve dat binnen afzienbare tijd de *buah perut* zijn functie zal hebben gehad.

⁸ Overall elders is Koto, Piliang, Bodi en Tjaniago elk de naam van een afzonderlijke clan met takken in verscheidene streken. In Matur Sungai Djambu is Koto-Piliang enerzijds en Bodi-Tjaniago anderzijds elk een suku, die waarschijnlijk elders geen vertegenwoordigers heeft.